

Lastenkirjainstituutin toimintakertomus 2015

Tiivistelmä

1. Yleiskatsaus

Vuosi 2015 oli Lastenkirjainstituutissa uudistumisen ja verkostoitumisen vuosi. Toiminnanjohtaja työskenteli vuoden ajan tiiviisti *Kirjan vuoden 2015* ohjelma-työryhmässä, ja Lastenkirjainstituutti vastasi viikolla 42 vietetyn lasten- ja nuortenkirjallisuuden teemaviikon koordinaatiotyöstä. Toiminnanjohtaja tapasi vuoden aikana laajan joukon kirja-alan organisaatioiden sekä yliopistojen edustajia asiantuntijaverkoston yhteistyön kehittämiseksi. Työ käynnisti useita uusia yhteistyöprojekteja, joista merkittävin on Lukukeskuksen kanssa vuonna 2017 koordinoitava *Suomi 100 – suuri lukuseikkailu* -hanke.

Tunnustusta Lastenkirjainstituutin pitkäjänteiselle työlle lasten- ja nuorten-kirjallisuuden edistäjänä toi Suomen Messusäätiön *Rakkaudesta kirjaan* -palkinto. Tulevaan katse suunnattiin Lastenkirjainstituutin strategiatyössä, joka saatiin päätökseen joulukuussa. Lastenkirjainstituutin toimintaa ohjaavat vuosina 2016–2020 seuraavat arvot: *rohkeus, avoimuus ja asiantuntijuus*.

Uusia avauksia Lastenkirjainstituutin toiminnassa vuonna 2015:

- 1) Kirjaston kirjahankinnan kehittämistyö yhteistyössä *Suomen Kustannusyhdistyksen* ja *Kansalliskirjaston* kanssa
- 2) *Kid-E-Lit* -sähkökirjanäyttelyn suunnittelutyö Bergenissä keväällä 2015
- 3) Lastenkirja- ja sanataidefestivaali *Kirjalitta* 16.–18.10.
- 4) *Haluan kasvaa aikuiseksi* – toinen maailmansota lastenkirjallisuudessa -kirjanäyttely pysyvänä verkkonäyttelynä
- 5) Kerran kuukaudessa Lastenkirjainstituutissa kokoontuva *Lasten kirjallisuuspiiri* 10–14-vuotiaille.

2. Tiedotus ja viestintä

Instituutin tärkein viestintäkanava on verkkosivut (www.lastenkirjainstituutti.fi), minne kerätään tietoa instituutin toiminnasta sekä lasten- ja nuortenkirjallisuutta koskevia uutisia ja tilastoja valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Instituutti tiedotti toiminnastaan ja alan tapahtumista säännöllisesti verkko- ja Facebook-sivuillaan. Vuoden alussa Lastenkirjainstituutille perustettiin myös Twitter-tili (@LKInstituutti). Yhteistyöverkostolle, yhdistyksen jäsenille ja medialle lähetettiin tiedotteita instituutin toiminnasta. Jäsenille lähetettiin vuoden aikana kaksi jäsenkirjettä.

3. Kirjasto

Kirjastossa jatkettiin vuonna 2013 valmistuneen kirjastostrategian toteuttamista niukoilla työvoimaresursseilla. Kaksoiskappaleita poistettiin ja tutkimuskirjallisuuden kokoelmaa järjesteltiin uudelleen. Työtilanteen helpottamiseksi kirjastoon palkattiin keväällä kirjastoalan harjoittelija 3 kuukauden ajaksi ja syksyllä työllistämistuen avulla osa-aikainen kirjastosihteeri.

Lastenkirjainstituutti aloitti yhteistyön *Kansalliskirjaston* ja *Suomen Kustannus-yhdistyksen* kanssa kirjaston kirjahankinnan kehittämiseksi. Vuoden aikana Kansalliskirjastosta lähetettiin ylimääräiset ISBN-tarkistuskappaleet Lastenkirja-instituutin kokoelmiin.

Kirjastoon saatiin lahjoituksina ja vaihtoina tai ostettiin kaikkiaan 1 504 kirjaa, mistä lasten- ja nuortenkirjallisuutta 1 425 kappaletta ja tutkimuskirjallisuutta 79 kpl. Kirjaston lainamäärät kasvoivat vuoden aikana hiukan.

4. Asiantuntijatoiminta

Toiminnanjohtaja työskenteli vuoden ajan tiiviisti *Kirjan vuoden 2015* –ohjelma-työryhmässä ja vieraili tämän lisäksi useissa kirja-alan organisaatioissa ja yliopistoissa asiantuntijayhteistyön kehittämiseksi. Kirjasto palveli monipuolisesti alan asiantuntijoita kotimaiseen lasten- ja nuortenkirjallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Lastenkirjainstituutissa koostettiin vuoden 2014 *Kirjakori*-tilastot asiantuntijoiden ja muiden aiheesta kiinnostuneiden käyttöön huhtikuussa 2015.

Lastenkirjainstituutti järjesti *Mitä kuuluu, lastenkirja?* -seminaarin Tampereen pääkirjasto Metsossa 16.10. Seminaari keräsi yli 100 ammattilaista keskustelemaan ajankohtaisista aiheista, kuten monikulttuurisuus ja kustannusalan murros. Katsauksen Ruotsin lasten- ja nuortenkirjallisuuden tilaan esitti Ruotsin Lastenkirjainstituutin (*Svenska barnboksintitutet*) tiedottaja ja toiminnanjohtaja **Lillemor Torstensson**.

Lastenkirjainstituutti oli mukana Bergenissä *Electronic Literature Organizationin* koordinoimassa työryhmässä suunnittelemassa pohjoismaisia lastenkirjasovelluksia esittelevää *Kid-E-Lit* -näyttelyä. Näyttely järjestettiin ensimmäisen kerran Bergenissä osana *The End(s) of Electronic Literature* -konferenssia elokuussa 2015.

Toiminnanjohtaja on työskennellyt *Lukukeskuksen* koordinoimassa *Uusi lukutaito* -työryhmässä, joka kehittää sähköistä lukudiplomia koulujen käyttöön. Lisäksi toiminnanjohtaja kuuluu *Tampereen yliopiston* Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikön johtokuntaan.

5. Lastenkirjataiteen kokoelma

Lastenkirjainstituutin lastenkirjataiteen kokoelma sisältää noin 2 500 kotimaista kuvitusoriginaalia. Kokoelman digitointiin saatiin *Opetus- ja kulttuuriministeriöltä* 32 000 euron kaksivuotinen apuraha. Kokoelman järjestely- ja luettelointityöhön rekrytoitiin joulukuussa arkistoamanuenssi kuuden kuukauden työsuhteeseen. Paikkaa haki yhteensä 76 pätevää hakijaa, joista tehtävään valittiin FM **Eeva-Maija Ingman-Toivonen**. Työ ajoittuu vuodelle 2016.

6. Kuvitus- ja kirjanäyttelyt

Keväällä 2015 Lastenkirjainstituutti kokosi *Haluan kasvaa aikuiseksi* -kirjanäyttelyn toista maailmansotaa käsittelevästä lasten- ja nuortenkirjallisuudesta, koska sodan päättymisestä tuli toukokuussa kuluneeksi 70 vuotta. Näyttely oli esillä instituutissa 9.–27.5. ja se toteutettiin ensimmäistä kertaa myös pysyvänä verkkonäyttelynä, joka on edelleen nähtävissä Lastenkirjainstituutin kotisivuilla. Näyttely oli suppeampana versiona esillä myös *Tampereen Suomalaisella Klubilla* 26.10.–27.11.

Lastenkirjainstituutin kuvitusnäyttelyt kiersivät vuoden aikana tavallista vilkkaammin. Suosituimpia olivat **Camilla Mickwitzin** sekä **Hannu Tainan** ja **Markus Majaluoman** teokset. Lastenkirjainstituutti koosti *Kirjahyrrä*-lastenkirjafestivaalille toukokuussa *Kumma kesä* -näyttelyn, joka rakentui Camilla Mickwitzin, **Maija Karman**, **Sari Airolan** ja **Riitta Uusitalon** kuvituksista sekä sanataiteellisesta virikemateriaalista.

Lastenkirjainstituutti toteutti yhteistyössä Lukukeskuksen kanssa *Lue lapselle* -kirja- ja kuvitusnäyttelyn pienelle lapselle lukemisen merkityksestä *Eduskunnan* kirjastossa 4.–27.11.

7. Yleisötilaisuudet

Lastenkirjainstituutti järjesti 16.–18.10. yhteistyössä *Sanataideyhdistys Yöstäjän* kanssa ensimmäistä kertaa *Lastenkirja- ja sanataidefestivaali Kirjalitan* osana *Kirjan vuoden 2015* lasten- ja nuortenkirjallisuuden teemaviikon ohjelmaa. Tapahtuman toteuttamiseen osallistui laaja tamperelainen ja valtakunnallinen yhteistyöverkosto. Ohjelma sijoittui julkisiin tiloihin ympäri Tamperetta, ja paljon sisältöjä, kuten kirjailijahaastatteluita, järjestettiin myös verkossa (www.kirjalitta.fi).

Lastenkirjainstituutti osallistui Naantalissa toukokuussa ensimmäistä kertaa järjestetyn *Kirjahyrrä*-lastenkirjafestivaalin suunnittelu- ja toteutustyöhön. Yhteistyössä Lukukeskuksen kanssa Lastenkirjainstituutti toteutti puolestaan *Turun kirjamesuille* 2.–4.10. messuosaston sekä lavaohjelmakokonaisuuden, joka käsitteli kirjallisuuden sähköistymistä sekä poikien lukemista.

Lastenkirjainstituutti perusti syyskuussa kerran kuukaudessa Lastenkirjainstituutissa kokoontuvan *Lasten kirjallisuuspiirin* 10–14 -vuotiaille. Kirjallisuuspiiri tuotti erilaisia arvioita uudesta lasten- ja nuortenkirjallisuudesta ja pääsi esittämään lukuhaasteen Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistölle.

Lastenkirjainstituutti osallistui vuoden aikana myös *Tampere kuplii* -sarjakuvafestivaalin ohjelmaan kotimaisen lasten sarjakuvan tilaa käsittelevällä keskustelutilaisuudella 25.3. Kesäkuussa osana *Annikki OFF -runofestivaalin* ohjelmaa järjestettiin myös *Kirjabasaari*-poistokirjamyyntitapahtuma 3.–4.6.

8. Onnimanni ja muut julkaisuhankkeet

8.1. Onnimanni

Lastenkirjainstituutin jäsenlehti, kirjallinen aikakauslehti *Onnimanni*, ilmestyi vuoden aikana neljä kertaa. Sen visuaalinen ilme uudistui numerosta 3/2015 alkaen. Lehdessä käsiteltiin muun muassa ensikirjoja, sarjakuvia, nuortenromaaneja, Kalevalaa ja ruotsalaista lastenkirjallisuutta. Lisäksi Onnimannissa julkaistiin useita kirjailijamuotokuvia nykytekijöistä ja klassikoista. Akateemista tutkimusta esittelevä artikkelisarja jatkui, ja arvostelupalstoilla esiteltiin yli 100 lasten- ja nuortenkirjauutuutta sekä lukuisia lähde- ja lähdeteoksia. Opettajat saivat vinkkejä kirjallisuudenopetukseen *Lukutikku*-palstalla.

8.2. Muut julkaisuhankkeet

Lastenkirjainstituutti julkaisi keväällä 2015 uuden julistesarjan, joka koostuu Camilla Mickwitzin, Maija Karman, Sari Airolan, Hannu Tainan sekä Riitta Uusitalon töistä. Julisteita on 10 erilaista, ja ne olivat kehystettynä julistenäyttelynä esillä Turun kirjamessuilla.

Lastenkirjainstituutin julkaisusarjaan lisättiin **Päivi Heikkilä-Halttusen** *Lue lapselle!* -teos (Atena 2015), joka käsittelee lapselle lukemisen merkitystä ja lasten kirjallisuuskasvatusta.

9. Palkinnot ja kilpailut

Lastenkirjainstituutin vuosittain jakama *Onnimanni*-palkinto myönnettiin *Lukuinto*-hankkeelle lasten lukuharrastusta edistävästä työstä. Palkinto jaettiin Kirjahyrrä-festivaalilla Naantalissa 23.5. Instituutti antoi lausunnon myös Suomen ehdokkaasta *Astrid Lindgren Memorial Awardin* (ALMA) saajaksi.

Lastenkirjainstituutti perusti yhteistyössä *Lasten Tampere ry:n* kanssa uuden, 12–19-vuotiaille tamperelaisille suunnatun *Tuntematon Tampere* -kirjoituskilpailun, jonka kummeina toimivat nuortenkirjailija **Salla Simukka**, rap-artisti **Haamu** sekä sarjakuvataiteilija **Tiitu Takalo**.

Syksyllä Lastenkirjainstituutille myönnettiin Suomen Messusätiön *Rakkaudesta kirjaan* -palkinto, joka jaettiin Helsingin kirjamessuilla 22.10. Palkinnon arvo oli 5 000 €.

10. Tilat ja kalusto

Instituutin toimitilat Puutarhakatu 11 A:n toisessa kerroksessa ovat 500 m²; kahden kellarivaraston kanssa tilaa on kaikkiaan 538,5 m². Tampereen kaupunki tarjoaa tilat vastikkeetta instituutin käyttöön. Kirjastoon hankittiin vuoden aikana kolme uutta kirjahyllyä.

11. Talous

Lastenkirjainstituutin taloustilanne säilyi tiukkana mutta vakaana. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä toiminta-avustus säilyi edeltävän vuoden tasolla ja Tampereen kaupungin toiminta-avustus laski hiukan. Lastenkirjainstituutti haki vuoden aikana aktiivisesti erilaisia apurahoja ja avustuksia. Merkittävin on vuosille 2015 ja 2016 jakautuva OKM:n avustus kuvitusarkiston digitointihankkeeseen. Myös *Otavan Kirjasäätöiltä* saatiin avustus *Mitä kuuluu, lastenkirja?* -seminaarin järjestämiseen.

12. Kannatusyhdistys, hallitus ja henkilöstö

Lastenkirjainstituutin toiminnanjohtajana aloitti vuoden alussa FM **Paula Halkola** ja puheenjohtajana FM **Johanna Hulkko**.

Lastenkirjainstituutilla on kolme vakinaista työntekijää: toiminnanjohtaja, kirjastonhoitaja ja toimistosihteeri. *Onnimanni*-lehdessä työskentelevät tunti-palkkaisina päätoimittaja sekä toimittaja. Kirjoituspalkkioita vuoden 2015 aikana maksettiin 32 avustajalle. Lastenkirjainstituutin erilaiset projektitehtävät tarjosivat harjoittelumahdollisuuden kahdelle yliopisto-opiskelijalle ja yhdelle työkokeiluun osallistuneelle. Kirjastossa työskenteli palkattuna ja palkkatuella (molemmat osa-aikaisia) sekä harjoittelutuella kolme työntekijää eripituisissa työsuhteissa. Yhteenlaskettu työntekijämäärä toimintavuoden aikana oli 11 henkilöä.

Kannatusyhdistyksen hallitukseen kuuluu 16 jäsentä, jotka edustavat laajasti lasten- ja nuortenkirjallisuuden asiantuntijakenttää. Lastenkirjainstituutin kannatusyhdistyksen jäsenmäärä oli vuoden 2015 lopussa 449, joista 33 yhteisöjäseniä (vuonna 2014: 505, yhteisöjä 35). Jäsenmäärän lasku johtuu syksyllä suoritetusta jäsenrekisterin päivityksestä. Instituutin hallitus kokoontui vuoden aikana seitsemän kertaa, joista kaksi kokousta pidettiin sähköpostikokouksina. Yhdistyksen kevätkokous järjestettiin 21.4. (pj toiminnanjohtaja **Pekka Vartiainen**, *Kirjahyrrä-festivaali*) ja syyskokous 8.10. (pj. **Minttu Tervaharju**, *Sanataideyhdistys Yöstäjä ry*). Vuoden aikana toimi myös neljä työryhmää: työvaliokunta, julkaisutoimikunta, Onnimanni-raati sekä strategiatyöryhmä. Työryhmät koostuivat Onnimanni-raatia lukuun ottamatta pääosin hallituksen jäsenistöstä.

Lastenkirjainstituutin hallitus hyväksyi 8.12. Lastenkirjainstituutin strategian vuosille 2016–2020. Strategian suunnittelutyöstä vastasi strategiatyöryhmä, jonka muodostivat toiminnanjohtaja Paula Halkola, puheenjohtaja Johanna Hulkko sekä hallituksen jäsen, Tampereen kirjastotoimen johtaja **Pirkko Lindberg**. Strategiatyöhön osallistui instituutin henkilökunta ja hallitus. Kehitysideoita kerättiin myös kannatusyhdistyksen jäseniltä sekä yhteistyökumppaneilta. Valmistelun tärkein vaihe oli 25. toukokuuta vietetty strategiapäivä.